

Praha 24. 7. 2012

27

Nově hlášené nemoci z povolání v roce 2011
Newly notified occupational diseases 2011

Souhrn

Aktuální informace podává přehled o počtu nově hlášených profesionálních onemocnění na území České republiky. Data pocházejí z Národního registru nemocí z povolání (NRNP), jehož správcem je Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. Zpracovatelem hlášení do registru je Státní zdravotní ústav v Praze. Počet nově hlášených profesionálních onemocnění se oproti předchozímu roku nepatrně snížil o 2 % na 1 266 případů, z toho se 1 210 případů týkalo nemocí z povolání a 56 případů ohrožení nemocí z povolání.

Summary

This Topical Information presents a survey of the numbers of newly reported occupational diseases in the Czech Republic. Data are issued from the National Register of Occupational Diseases. Its administrator is Institute of Health Information and Statistics of the CR. The reports are processed by the National Institute of Public Health in Prague. The number of newly reported occupational diseases declined slightly compared with the preceding year by 2 % to 1 266 reported cases, from that 1 210 cases were occupational disease and 56 cases were given the status of endangerment by an occupational disease.

K 1. 7. 2011 vstoupilo v platnost nařízení vlády č. 114/2011 Sb. a s ním i aktualizovaný seznam nemocí z povolání (NzP). Základní struktura rozdělení seznamu NzP na šest kapitol zůstala stejná. Kromě úpravy podmínek pro uznání některých NzP došlo k doplnění seznamu o nové položky či úpravy jejich názvů. Tři nové položky 1.56 až 1.58 byly přidány u I. kapitoly NzP týkající se chemických látek, které umožňují kódovat další látky a jejich směsi. Dále byla provedena korekce názvů položek seznamu NzP v rámci II. kapitoly NzP týkající se fyzikálních faktorů, a to 2.4–2.6, 2.9 a 2.12. Změny se nevyhnuly ani III. kapitole NzP zahrnující onemocnění dýchací soustavy. Zde byly kromě změn názvů položky 3.2 doplněny kódy 3.12 a 3.13. V profesionálních dermatózách nedošlo naopak k žádným změnám a u infekčních nemocí byl upraven pouze název podkapitoly 5.3 na „nemoci přenosné a parazitární vzniklé v zahraničí“. Kompletní aktuální seznam NzP doplněný o evidenční kódy pro statistické účely je [součástí publikace SZÚ](#).

Dlouhodobý pokles počtu nově hlášených případů profesionálních onemocnění pokračoval i v roce 2011, kdy bylo Národním registrem nemocí z povolání (NRNP) zaznamenáno 1 210 případů NzP a 56 případů ohrožení NzP. To představuje nejnižší hodnoty v historii registru od roku 1991. Vzhledem k tomu, že jedna osoba může mít více hlášených profesionálních onemocnění, týkalo se všech 1 266 hlášení za rok 2011 celkem 1 054 osob, z toho 616 mužů a 438 žen. U dvou osob bylo hlášeno po pěti případech, u 5 osob po čtyřech případech, 14 osob mělo po třech případech, 161 po dvou případech a ostatních 872 osob mělo po jednom případě NzP či ohrožení. Celkem 5 případů vzniklo

na neurčeném území ČR a 9 případů v zahraničí. U 13 případů došlo v průběhu stejného roku k odhlášení NzP, z toho 12 bylo infekčních a jeden kožní. Dále u 4 hlášených případů NzP dýchacího ústrojí v roce 2011 došlo k úmrtí.

Zatímco oproti předchozímu roku počet NzP mírně poklesl o 26 případů (2 %), počet hlášených ohrožení NzP zůstal na stejné hodnotě. Vlivem poklesu počtu nemocensky pojištěných osob (dále pojištěnci) se relativní počet případů NzP prakticky nezměnil. Určitý rozdíl ve vývoji lze pozorovat pokud hodnotíme incidenci odděleně podle pohlaví. Do roku 2008 docházelo v přepočtu na pojištěnce k postupnému poklesu a sblížení incidence NzP u mužů i u žen. Poté se u mužů, s ohledem na výrazné snížení počtu pojištěnců, začal projevovat nárůst incidence a u žen naopak pokles výskytu NzP pokračoval. U mužů poklesl počet pojištěnců v roce 2011 oproti předchozímu roku o 3,8 % a počet NzP naopak mírně vzrostl o 20 případů na 711. To způsobilo nárůst o 7 % z 30,9 na 33,1 případů NzP na 100 tisíc nemocensky pojištěných mužů. Počet nemocensky pojištěných žen se oproti předchozímu roku snížil pouze o necelé procento a počet NzP poklesl o 46 případů na 499. Výsledný meziroční pokles tak u žen činil 7,8 % z 26,2 na 24,2 případů v přepočtu na 100 tisíc nemocensky pojištěných žen. Celkově tak na pojištěné muže připadá zhruba o třetinu více případů NzP než je tomu u žen.

Stejně jako v předchozích letech mají mezi NzP největší zastoupení nemoci způsobené fyzikálními faktory se 627 hlášeními (52 %), u nichž došlo oproti předchozímu roku 2010 k nepatrnému poklesu z 15,2 na 14,9 případů na 100 tisíc pojištěnců. Incidence případů těchto NzP se po výrazném dlouhodobém poklesu až na 2/3 současné úrovně v roce 2006 a následnému opětovnému nárůstu do roku 2008 drží na této zvýšené úrovni. Většinu fyzikálních faktorů způsobujících NzP (62 %) představují nemoci nervů, šlach a kloubů končetin z dlouhodobého nadměrného jednostranného přetěžování (DNJZ) se 390 případy. Jedná se především o montážní dělníky, různé kovodělníky, operátory výroby a zpracovatele textilu. Nejčastějšími NzP z DNJZ byly nemoci periferních nervů charakteru úžinového syndromu (položka 2.10 Seznamu NzP) s 242 případy zjištěnými ve věku s průměrem 46 let a délkou expozice průměrně 8 let. Dále více než třetinu NzP způsobených fyzikálními faktory představují nemoci nervů, cév a kloubů rukou způsobené prací s vibrujícími nástroji a zařízeními (VNZ). Především se jedná o nemoci nervů (položka 2.7) se 172 případy s průměrnou dobou expozice 13 let a průměrným věkem zjištění onemocnění 49 let. Většinou se jedná o kovodělníky, jako jsou zámečníci, svářeči, brusiči, slévači, kováři a pod. Mezi oběma skupinami NzP z fyzikálních faktorů se projevuje výrazný rozdíl v zastoupení dle pohlaví. Zatímco u mužů bylo hlášeno 213 případů NzP z VNZ, tj. 10 případů na 100 tisíc pojištěnců, u žen se jedná pouze o 4 hlášení. Naopak DNJZ mělo za následek 234 hlášených NzP u žen, tj. 11,3 případů na 100 tisíc pojištěných žen, oproti 156 hlášení NzP u mužů, tj. v přepočtu na pojištěnce 7,3 případů, o více než třetinu méně než u žen. Celkově však na nemocensky pojištěné muže připadalo o 57 % více NzP způsobených fyzikálními faktory, než je tomu u žen. Převažující ekonomická činnost zaměstnavatelů se týká zpracovatelského průmyslu, jako jsou výroba kovových konstrukcí, kovodělných výrobků, slévárenství, výroba motorových vozidel, elektrických zařízení, potravin a textilu. Z hlediska krajského rozložení byly NzP způsobené fyzikálními faktory nejčastěji hlášeny v přepočtu na 100 tisíc pojištěnců v Moravskoslezském (52,9), Olomouckém (47,8) a Jihočeském (37,8) kraji.

Druhá nejpočetnější skupina NzP se týká dýchacích cest, plic, pohrudnice a pobřišnice s 237 hlášeními v roce 2011. Z hlediska vývoje stagnuje incidence těchto NzP již třetím rokem na úrovni okolo současných 5,6 případů na 100 tisíc pojištěnců. Profesionální onemocnění dýchacích cest se týkají zejména mužů se 191 hlášenými případy NzP oproti 46 případům u žen. Z této skupiny nemocí jsou nejčastější (54 %) pneumokoniózy (položka 3.1) se 127 případy. Z tohoto počtu se 71 % hlášení týkalo horníků s průměrným věkem při zjištění 53 let a s průměrnou dobou expozice rizikovému faktoru 20 let. Dalším

častým druhem NzP dýchacích cest představuje astma bronchiale a alergická onemocnění horních cest dýchacích (položka 3.10) s 59 případy, z toho 48 hlášení představuje zmiňované astma s průměrným věkem při zjištění 41 let a délkou expozice 7 let. Více než polovinu z tohoto počtu tvořili montážní dělníci ve výrobě motorových vozidel. Dále bylo hlášeno 25 případů NzP dýchacích cest způsobených prachem azbestu (položka 3.2) převážně u dělníků v azbestocementové výrobě. Tato onemocnění představují především staré zátěže a až na dvě výjimky se týkají osob starších 60 let, tj. průměrně 69 let s průměrnou dobou expozice 21 let. Zátěží z výroby v minulosti se týká také 9 případů rakoviny plic z radioaktivních látek (položka 3.6) u horníků uranových dolů s průměrným věkem při zjištění 80 let a dobou expozice 12 let. Nejvyšší incidence NzP dýchacího ústrojí byla dle místa výkonu práce, při které došlo k vystavení rizikovému faktoru, ve Středočeském (18,8), Moravskoslezském (16,7) a Plzeňském (12,5) kraji.

Na třetím místě v počtu hlášení se nachází dvě kapitoly seznamu NzP. Jedná se o nemoci přenosné a parazitární se 169 hlášeními a kožní nemoci z povolání s 166 hlášeními. Přenosné a parazitární NzP se člení na tři podskupiny. Nejčastější jsou nemoci s mezilidským přenosem se 125 případy s výraznou převahou žen (85 %), u nichž se v 86 hlášeních jednalo o onemocnění svrabem. Nejčastěji šlo o zdravotní sestry, sanitáře, lékaře a jiné ošetřovatele a pečovatele v oblasti poskytování zdravotní i sociální péče. Druhou podskupinu se 35 případy představují infekční nemoci přenesené ze zvířat, u nichž se 26 hlášení týkalo mužů a v 18 případech se jednalo o borreliózu. Mezi nemocnými jsou ošetřovatelé a chovatelé zvířat, lesníci, dřevorubci a jiné osoby pracující ve venkovním prostředí či ve styku se zvířaty. Zbývajících 9 hlášení infekčních a parazitárních nemocí představovaly nákazy vzniklé v zahraničí. Dle místa výkonu práce, při které došlo k nákaze, dosahuje výskyt infekčních a parazitárních onemocnění nejvyšší úrovně v přepočtu na pojištěnce v Karlovarském (16,5) a Ústeckém (11,6) kraji.

U kožních NzP došlo ve srovnání s předchozím rokem 2010 k nárůstu zhruba o pětinu. Jedná se o nemoci kůže způsobené fyzickými, chemickými i biologickými faktory. Nejčastějším důvodem alergií byly plastické hmoty (30 %), ropné výrobky (16 %), pryž a gumárenské chemikálie (12 %) a desinfekční prostředky (11 %). Především se jednalo o obsluhu obráběcích strojů a zařízení na zpracování kovů a montážní dělníky v oblasti zpracovatelského průmyslu a zdravotnický či pomocný personál v oblasti zdravotní péče. Více než deseti případy kožních NzP na 100 tisíc pojištěnců se vyznačuje pouze Ústecký (13,2) a Královéhradecký (10,7) kraj.

Kromě výše uvedených NzP bylo v rámci NRNP hlášeno 56 případů ohrožení nemocí z povolání (35 u mužů a 21 u žen), tzn. NzP by vznikla při pokračujícím výkonu práce za stejných podmínek. Většinu těchto ohrožení měly na svědomí opět fyzikální faktory (53), z toho 30 případů z DNJZ a 18 případů z práce s VNZ.

Výrazné regionální rozdíly v intenzitě a struktuře výskytu NzP souvisí s odlišnou strukturou ekonomické činnosti a zaměstnanosti v jednotlivých krajích a s jejich změnami v čase. U některých druhů NzP s dlouhou dobou latence mezi expozicí a manifestací onemocnění, jako jsou nádorová onemocnění, dochází vlivem změn v počtu a struktuře nemocensky pojištěných osob během této doby k určitému zkreslení při následném výpočtu incidence. Podrobnější informace ke statistickým údajům a metodice jsou k dispozici v publikacích a závazných pokynech na internetových stránkách [SZÚ](#) a [ÚZIS ČR](#). Publikace „Nemoci z povolání v ČR“ vychází každoročně a od roku 2008 je zveřejňována pouze v elektronické podobě na stránkách SZÚ.

Vypracoval: Mgr. Jan Žofka

Hlášené nemoci z povolání podle pohlaví a příčin v ČR v roce 2011

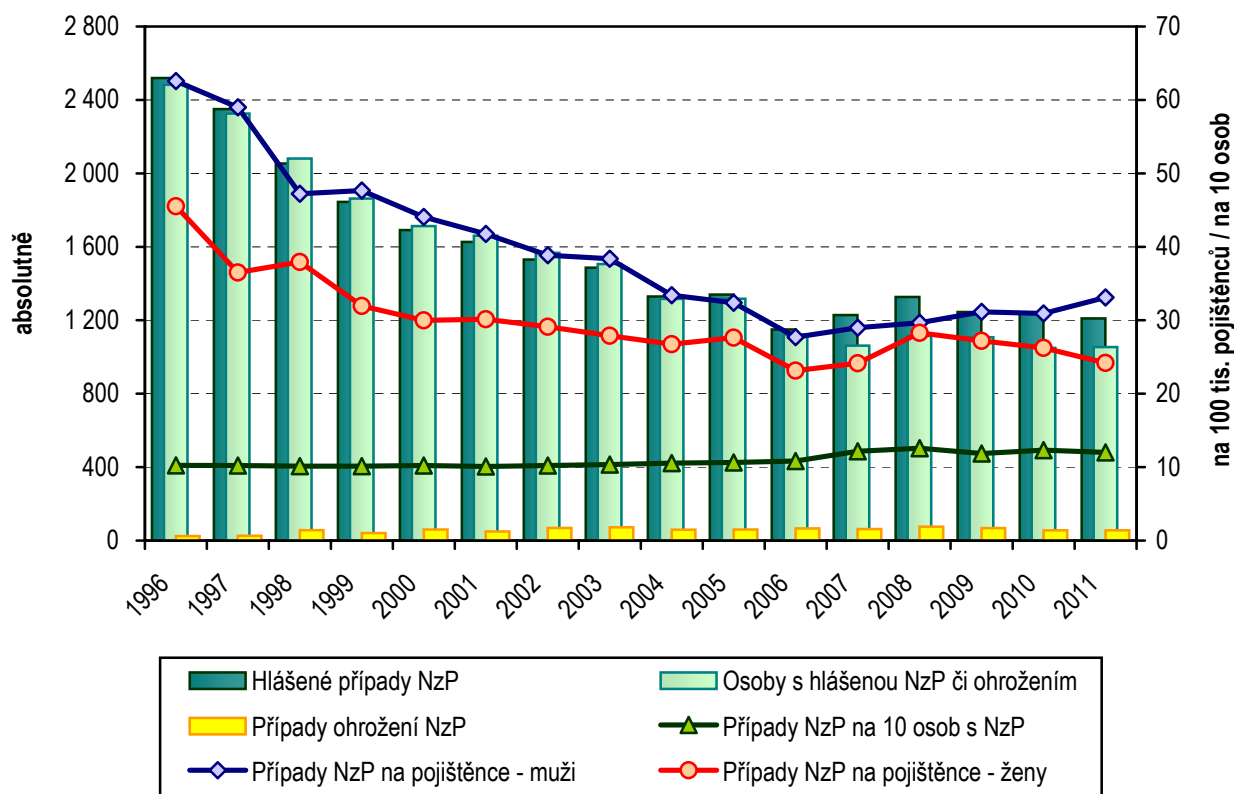
Nemoci z povolání (NzP)	Počet nově hlášených případů				Průměrný počet let	
	absolutně	na 100 000 pojištěnců ¹⁾			věku	expozice
		muži	ženy	celkem		
NzP způsobené chemickými látkami	10	0,4	0,0	0,2	42,8	3,8
NzP způsobené fyzikálními faktory	627	18,1	11,5	14,9	48,2	10,9
z toho: vada sluchu způsobená hlukem (II.4)	15	0,7	-	0,4	55,1	21,3
nemoci z vibrací (II.6–II.8)	217	9,9	0,2	5,2	49,5	13,6
nemoci z dlouhodobého nadměrného jednostranného zatížení (II.9–II.12)	390	7,3	11,3	9,3	47,0	9,1
NzP týkající se dýchacích cest, plic, pohrudnice a pobřišnice	237	8,9	2,2	5,6	54,2	16,3
z toho: pneumokoniózy způsobené SiO ₂ (III.1)	127	5,9	-	3,0	54,4	20,2
rakovina plic z radioaktiv. látek (III.6)	9	0,4	-	0,2	80,0	12,4
astma bronchiální a alergická onemocnění horních cest dýchacích (III.10)	59	1,3	1,5	1,4	42,9	6,9
NzP kožní	166	3,3	4,6	3,9	42,0	4,9
NzP přenosné a parazitární	169	2,4	5,7	4,0	40,1	5,9
NzP způsobené ostatními faktory	1	-	0,0	0,0	51,0	3,0
Případy NzP celkem	1 210	33,1	24,2	28,7	47,4	10,4
Ohrožení nemocí z povolání	56	1,6	1,0	1,3	47,3	9,5
Profesionální onemocnění celkem	1 266	34,7	25,2	30,1	47,3	10,3
Osoby s hlášeným onemocněním	1 054	28,7	21,2	25,0	56,9	12,4

Hlášené nemoci z povolání podle pohlaví a místa vzniku v ČR v roce 2011

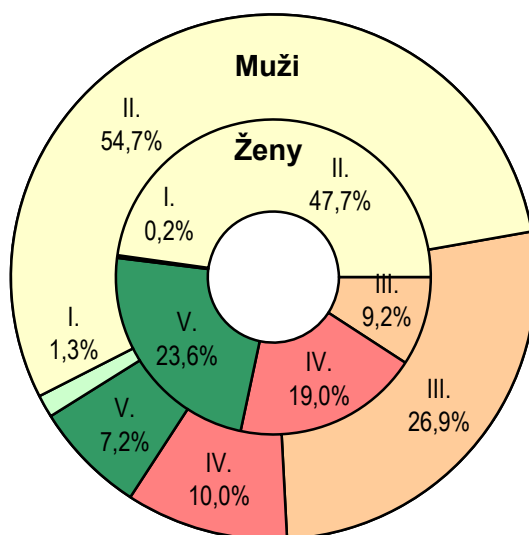
Kraj vzniku nemoci z povolání	Počet nově hlášených případů					
	absolutně			na 100 000 pojištěnců ¹⁾		
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem
Hl. město Praha	20	14	34	4,2	2,7	3,4
Středočeský kraj	89	26	115	41,9	13,9	28,8
Jihočeský kraj	76	55	131	63,9	49,5	56,9
Plzeňský kraj	33	46	79	29,1	44,9	36,6
Karlovarský kraj	6	17	23	13,3	37,2	25,3
Ústecký kraj	15	69	84	11,3	55,1	32,5
Liberecký kraj	14	21	35	19,6	31,4	25,3
Královéhradecký kraj	30	31	61	29,0	33,2	31,0
Pardubický kraj	19	22	41	19,9	24,1	21,9
Kraj Vysočina	28	16	44	29,9	20,2	25,5
Jihomoravský kraj	30	37	67	12,6	15,5	14,1
Olomoucký kraj	73	60	133	68,5	62,3	65,5
Zlínský kraj	16	7	23	14,2	6,9	10,8
Moravskoslezský kraj	251	75	326	109,2	36,3	74,7
ČR kraj neurčen	5	-	5	0,2	-	0,1
Zahraničí	6	3	9	0,3	0,1	0,2
Česká republika celkem	711	499	1 210	33,1	24,2	28,7

¹⁾ Nemocensky pojištěné osoby ve smyslu zákona 187/2006 Sb.

Vývoj hlášených nemocí z povolání v letech 1996–2011

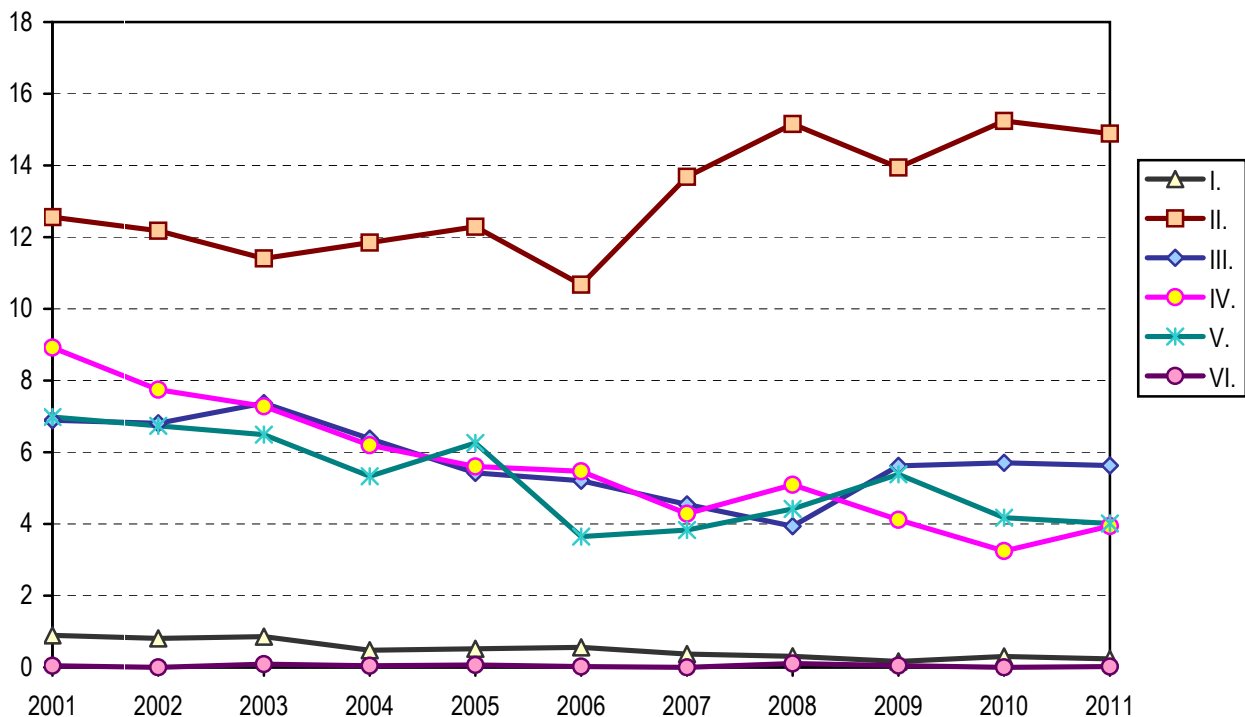

Struktura hlášených nemocí z povolání podle pohlaví a kapitol seznamu NzP v roce 2011

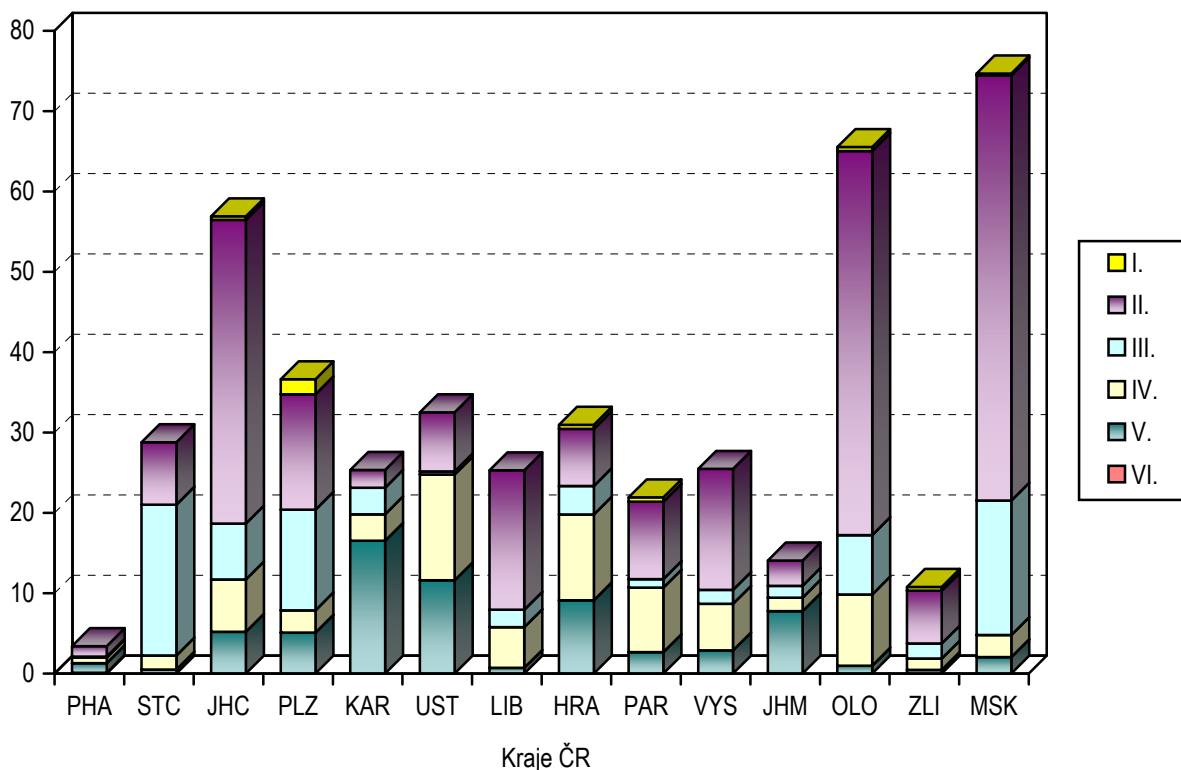
- I. Nemoci z povolání způsobené chemickými látkami
- II. Nemoci z povolání způsobené fyzikálními faktory
- III. Nemoci z povolání týkající se dýchacích cest, plic, pohrudnice a pobřišnice
- IV. Nemoci z povolání kožní
- V. Nemoci z povolání přenosné a parazitární
- VI. Nemoci z povolání způsobené ostatními faktory a činiteli

Vývoj hlášených nemocí z povolání podle kapitol NzP na 100 tisíc pojištěnců v letech 2001–2011

Poznámka: Názvy kapitol NzP na straně 5.

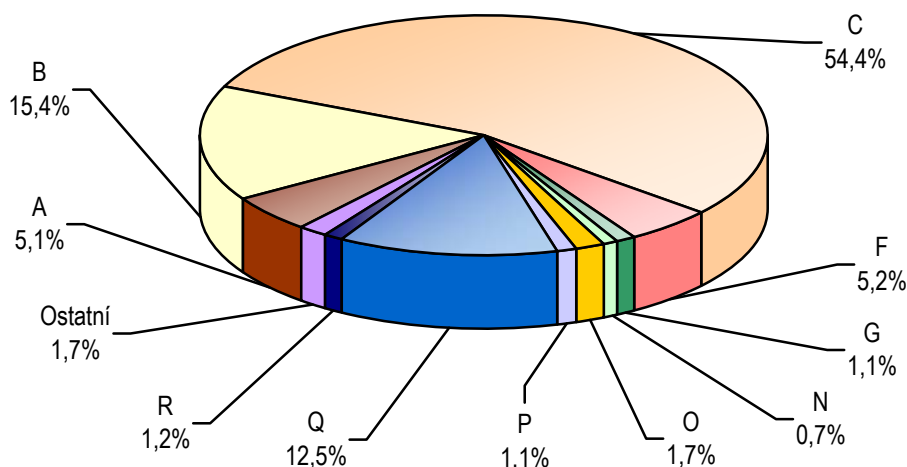
Počet hlášených nemocí z povolání podle kapitol NzP na 100 tisíc pojištěnců v krajích ČR v roce 2011

Poznámka: Názvy kapitol NzP na straně 5.

Struktura hlášených nemocí z povolání v roce 2011

Podle sekcí CZ-NACE

A	Zemědělství, lesnictví a rybářství	I	Ubytování, stravování a pohostinství
B	Těžba a dobývání	M	Profesní, vědecké a technické činnosti
C	Zpracovatelský průmysl	N	Administrativní a podpůrné činnosti
E	Zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi	O	Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení
F	Stavebnictví	P	Vzdělávání
G	Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	Q	Zdravotní a sociální péče
H	Doprava a skladování	R	Kulturní, zábavní a rekreační činnosti
		S	Ostatní činnosti

Podle tříd CZ-ISCO

